

www.gofin.pl

ZESZYTY METODYCZNE RACHUNKOWOŚCI DODATEK

20.04.2024 r.

ISSN 2449-9226

Dodatek nr

6

UTWORZENIE REZERW NA ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE PO RAZ PIERWSZY

I. REGULACJE PRAWA BILANSOWEGO W ZAKRESIE TWORZENIA REZERW NA ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE	str. 3
1. Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów będące rezerwami	str. 3
2. Możliwość odstąpienia od obowiązku tworzenia rezerw na świadczenia pracownicze	str. 3
3. Ujęcie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów według KSR nr 6.....	str. 4
4. Rodzaje świadczeń pracowniczych, na które tworzone są rezerwy	str. 5
5. Schemat ewidencji biernych rozliczeń międzyokresowych w zależności od zasad ewidencji kosztów	str. 6
6. Przykładowy wzór postanowień polityki rachunkowości w zakresie rezerw na świadczenia pracownicze	str. 6
II. WYCENA I EWIDENCJA KSIĘGOWA REZERW NA ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE	str. 7
1. Szacowanie rezerw na przyszłe świadczenia pracownicze	str. 7
2. Aktualizacja wysokości rezerwy przy zmianie założeń aktuarialnych	str. 9
3. Zmiana wartości pieniądza jako czynnik zwiększający wartość biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów	str. 11
4. Rezerwa na niewykorzystany urlop na przykładzie jednostki produkcyjnej	str. 11
5. Rezerwa na nagrody jubileuszowe w jednostce stosującej konta zespołu 4 i 5	str. 14
6. Rezerwy na odprawy emerytalne w jednostce stosującej konta zespołu 4...	str. 15

III. WYJAŚNIENIE WĄTPLIWOŚCI ZWIĄZANYCH Z TWORZENIEM REZERW NA ŚWIADCZENIA PRACOWNICZEstr. 17

1. Wprowadzenie do ksiąg rachunkowych rezerwy po raz pierwszy str. 17
2. Prezentacja rezerw na świadczenia pracownicze w poszczególnych elementach sprawozdania finansowego..... str. 19
3. Wpływ utworzonych rezerw na zmianę stanu produktów..... str. 24
 - 3.1. Wyjaśnienie pojęcia „zmiana stanu produktów” str. 24
 - 3.2. Wpływ rezerw na świadczenia pracownicze na sprawozdanie finansowe str. 24
4. Prezentacja rezerw na świadczenia pracownicze w nocie podatkowej str. 29
 - 4.1. Podatkowe ujęcie rezerw na świadczenia pracownicze str. 29
 - 4.2. Zasady sporządzania noty podatkowej do sprawozdania finansowego...str. 30
5. Ujęcie rezerw na odprawy emerytalne, gdy jednostka nie stosuje konta 49...str. 33
6. Rezerwy na świadczenia pracownicze, dotyczące osób zatrudnionych bezpośrednio przy świadczeniu usług..... str. 35

WYDANIE on-line

Przywilej dla Prenumeratorów

Szybka i precyzyjna wyszukiwarka

Przyjazna i intuicyjna nawigacja

Nowoczesna szata graficzna

Łatwe korzystanie z Czasopism i Gazety w formie eWydawni!

Z eWydawni oprócz Serwisu internetowego eWydanie.gofin.pl można korzystać na dwa inne sposoby: przeglądanie **OFF-LINE** za pomocą czytnika eWydanie Gofin oraz za pomocą aplikacji mobilnych: **GOFIN NEWS**, **GOFIN SGK** i **GOFIN Gazeta Podatkowa**.

eWydanie OFF-LINE
bez dostępu do internetu

Aplikacje
mobilne

więcej informacji na ewydanie.gofin.pl/opis

Podstawowym aktem prawnym, na którym oparto wyjaśnienia zawarte w niniejszej publikacji, jest ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120 ze zm.), dalej zwana ustawą o rachunkowości.

I. REGULACJE PRAWA BILANSOWEGO W ZAKRESIE TWORZENIA REZERW NA ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE

1. Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów będące rezerwami

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, w myśl art. 39 ust. 2 ustawy o rachunkowości, są tworzone na prawdopodobne zobowiązania przypadające na bieżący okres sprawozdawczy, wynikające w szczególności:

- 1) ze świadczeń wykonanych na rzecz jednostki przez kontrahentów jednostki, a kwotę zobowiązania można oszacować w sposób wiarygodny,
- 2) z obowiązku wykonania, związanych z bieżącą działalnością, przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych, a także przyszłych świadczeń wobec nieznanymi osobami, których kwotę można oszacować w sposób wiarygodny, mimo że data powstania zobowiązania nie jest jeszcze znana, w tym z tytułu napraw gwarancyjnych i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku.

Zwracamy uwagę, iż zobowiązania ujęte jako bierne rozliczenia międzyokresowe i zasady ustalania ich wysokości powinny wynikać z uznanych zwyczajów handlowych. Zobowiązania, o których mowa wyżej w pkt 2, wykazuje się w bilansie jako rezerwy na zobowiązania.

Najczęściej występujące pozycje biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, to rezerwy na:

- naprawy gwarancyjne i z tytułu rękojmi za sprzedane przez producentów wyroby długotrwałego użytku,
- naprawy gwarancyjne z tytułu sprzedaży towarów długotrwałego użytku, jeżeli jednostka handlowa będzie realizowała obowiązki wynikające z gwarancji,
- roboty poprawkowe robót budowlano-montażowych,
- odprawy rentowe i emerytalne oraz nagrody jubileuszowe,
- wynagrodzenia urlopowe pracowników zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji,
- premie pracownicze zależne od zysku,
- przewidywane koszty rekultywacji gruntów służących wydobywaniu kopaliny metodą odkrywkową.

Decyzję w sprawie rodzaju tworzonej w jednostce rezerwy na wydatki przyszłych okresów podejmuje kierownik jednostki i zapisuje w polityce rachunkowości. Odpisy biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów mogą następować stosownie do upływu czasu lub wielkości świadczeń. Czas i sposób rozliczenia powinien być uzasadniony charakterem rozliczanych kosztów, z zachowaniem zasady ostrożności. Zobowiązania ujęte jako bierne rozliczenia międzyokresowe zmniejszają koszty okresu sprawozdawczego, w którym stwierdzono, że zobowiązania te nie powstały.

2. Możliwość odstąpienia od obowiązku tworzenia rezerw na świadczenia pracownicze

Od 1 stycznia 2019 r. wprowadzono do ustawy o rachunkowości przepisy art. 39 ust. 6 i 7, w świetle których jednostki mikro, małe oraz określone organizacje pozarządowe (w tym

fundacje i stowarzyszenia) mogą odstąpić od tworzenia biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych. Z uproszczenia tego nie mogą jednak korzystać spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne i spółki jawne lub komandytowe, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej.

Jednostki, które nie mogą skorzystać z uproszczenia, o którym mowa w art. 39 ust. 6 ustawy o rachunkowości, mogą – naszym zdaniem – skorzystać z uproszczenia w tym zakresie na podstawie ogólnych przepisów ustawy o rachunkowości, dotyczących zasady istotności. Opisaną bowiem w art. 8 ust. 1 ustawy o rachunkowości zasadę istotności stosuje się z uwzględnieniem art. 4 ust. 4 tej ustawy. Na podstawie wspomnianego ww. art. 4 ust. 4, jednostka może w ramach przyjętych zasad (polityki) rachunkowości stosować uproszczenia, jeżeli nie wywiera to istotnie ujemnego wpływu na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego. Nie można jednak uznać poszczególnych pozycji za nieistotne, jeżeli wszystkie nieistotne pozycje o podobnym charakterze łącznie uznaje się za istotne (por. art. 4 ust. 4a ustawy o rachunkowości). Warunkiem stosowania uproszczeń jest to, aby wywołane nimi pominięcia bądź zniekształcenia, ani pojedynczo, ani łącznie, nie były istotne i nie mogły wprowadzać użytkowników sprawozdań finansowych w błąd.

Można więc nie tworzyć rezerw na przyszłe świadczenia na rzecz pracowników pod warunkiem, że nie są one istotne, tzn. nie wywierają istotnie ujemnego wpływu na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego. Decyzję w tej sprawie podejmuje kierownik jednostki i zapisuje w polityce rachunkowości. Przy czym, ocenę istotności rezerw należy okresowo weryfikować dla wszystkich świadczeń pracowniczych łącznie. Jeżeli kwoty przewidywanych przyszłych świadczeń na rzecz pracowników okażą się w ocenie spółki istotne, to powinna ona utworzyć rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

3. Ujęcie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów według KSR nr 6

Przy ujmowaniu, wycenie, prezentacji oraz ujawnianiu w sprawozdaniach finansowych biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów jednostki mogą – na mocy art. 10 ust. 3 ustawy o rachunkowości – skorzystać ze wskazówek zawartych w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe” (KSR nr 6).

W KSR nr 6 zdefiniowano bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, o których mowa w art. 39 ust. 2 pkt 2 oraz ust. 2a ustawy o rachunkowości jako rezerwy związane bezpośrednio z działalnością operacyjną, a więc z wytwarzaniem, sprzedażą (handlem) i fazą posprzedażną, a także ogólnym zarządkiem. Do biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów będących rezerwami nie zalicza się biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, o których mowa w art. 39 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy. Są to w szczególności:

- a) koszty wykonania jeszcze niezakończonych umów o usługi, w tym budowlane, o których mowa w KSR 3 „Niezakończone usługi budowlane”,
 - b) zobowiązania wynikające z przyjętych przez jednostkę niefakturowanych dostaw i usług. Zalicza się je do zobowiązań z tytułu dostaw i usług, i to także wtedy, gdy ustalenie przez jednostkę dokładnej ilości i/lub ceny dostawy/usługi może wymagać szacunków.
-

Warunkiem ujęcia (dokonania) biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów w księgach rachunkowych jest wystąpienie zdarzenia obligującego jednostkę do wykonania w przyszłości świadczeń, przy czym zasadne, a zarazem możliwe jest wiarygodne oszacowanie kosztów (lub strat), których poniesienie jest niezbędne dla wywiązania się przez jednostkę z jej obowiązków.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów ujmuje się wyłącznie wtedy, gdy:

- a) na jednostce ciąży obecny obowiązek świadczenia (prawny lub zwyczajowy) wynikający ze zdarzeń przeszłych,
- b) jest prawdopodobne, że wypełnienie obowiązku spowoduje wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki,
- c) możliwe jest wiarygodne oszacowanie kwoty wykonania obowiązku.

Z treści punktu 3.21 KSR nr 6 wynika, iż można zrezygnować z dokonywania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, o ile uproszczenia te nie wywierają istotnie ujemnego wpływu na jasne i rzetelne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki.

Co istotne, tylko skutki wykonania obowiązku wynikającego ze zdarzeń przeszłych, istniejącego niezależnie od przyszłych działań jednostki lub jej intencji są ujmowane w księgach rachunkowych w postaci biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów. Nie dokonuje się biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów związanych z przyszłą działalnością.

4. Rodzaje świadczeń pracowniczych, na które tworzone są rezerwy

Zarówno ustawa o rachunkowości, jak i KSR nr 6 nie zawierają definicji świadczeń pracowniczych. Naszym zdaniem można posłużyć się definicją zawartą w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości nr 19 „Świadczenia pracownicze” (MSR 19). Według MSR 19, świadczenia pracownicze to wszystkie formy świadczeń jednostki oferowanych w zamian za pracę wykonaną przez pracowników lub z tytułu rozwiązania stosunku pracy. Można je podzielić na:

- a) krótkoterminowe świadczenia pracownicze, tj. świadczenia, które podlegają w całości rozliczeniu przed upływem dwunastu miesięcy od końca rocznego okresu sprawozdawczego, w którym pracownicy wykonywali związaną z nimi pracę, takie jak: wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenie społeczne, płatne urlopy wypoczynkowe i płatne zwolnienia lekarskie, wypłaty z zysku i premie oraz świadczenia niepieniężne dla aktualnych pracowników (w tym opieka medyczna, zakwaterowanie, samochody i inne nieodpłatnie przekazane lub dotowane dobra lub usługi);
- b) świadczenia po okresie zatrudnienia, tj. świadczenia emerytalne (np. emerytury i ryczałtowe odprawy emerytalne) oraz inne świadczenia po okresie zatrudnienia, takie jak ubezpieczenie na życie po okresie zatrudnienia oraz opieka medyczna po okresie zatrudnienia;
- c) inne długoterminowe świadczenia pracownicze, tj. świadczenia obejmujące długoterminowe płatne nieobecności (takie jak urlop udzielany z tytułu długiego stażu pracy lub urlop naukowy), nagrody jubileuszowe i inne świadczenia z tytułu długiego stażu pracy oraz długoterminowe renty inwalidzkie;
- d) świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy, tj. świadczenia płatne w następstwie decyzji jednostki o rozwiązaniu stosunku pracy z pracownikiem przed osiągnięciem przez niego wieku emerytalnego albo decyzji pracownika o przyjęciu proponowanych świadczeń w zamian za rozwiązanie stosunku pracy.

Według pkt 3.14 KSR nr 6, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów z tytułu przyszłych świadczeń na rzecz pracowników dokonywane są w szczególności z tytułu: niewykorzystanych urlopów, odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych.

5. Schemat ewidencji biernych rozliczeń międzyokresowych w zależności od zasad ewidencji kosztów

Do ewidencji księgowej biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów służy konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”. Ujęcie w księgach biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów polega na zwiększeniu kosztów działalności operacyjnej (tj. odpowiednio kosztu wytworzenia produktów, kosztów sprzedaży, kosztów ogólnego zarządu) i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Zapisy mogą przebiegać w sposób zaprezentowany w tabeli.

Utworzenie rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów	
W jednostkach ewidencjonujących koszty tylko na kontach zespołu 4	
– Wn konto 49 „Rozliczenie kosztów”,	
– Ma konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
W jednostkach ewidencjonujących koszty na kontach zespołu 4 i 5	
– Wn konto zespołu 5 (50 lub 52-7, 55),	
– Ma konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
W jednostkach ewidencjonujących koszty tylko na kontach zespołu 5	
– Wn konto zespołu 5 (50 lub 52-7, 55),	
– Ma konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	

W identyczny sposób podwyższa się wysokość biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli wzrosło ryzyko poniesienia przez jednostkę niezbędnych dla wywiązania się z ciążącego na niej obowiązku świadczeń.

Zamiana biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów w zobowiązanie, wobec przekształcenia się przewidywanego ryzyka wykonania przez jednostkę świadczeń, wynikających z ciążących na niej obowiązków w pewność, powoduje zmniejszenie biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów i zwiększenie zobowiązań.

6. Przykładowy wzór postanowień polityki rachunkowości w zakresie rezerw na świadczenia pracownicze

Fragment polityki rachunkowości spółki z o.o. prezentujemy poniżej.

(...) 5. Zasady ewidencji i rozliczania kosztów przyjęte przez spółkę

(...) 5.4. Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów

Świadczenia emerytalne i rentowe

Spółka tworzy rezerwy na świadczenia emerytalne i rentowe.

W zakresie wyceny zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych spółka korzysta z usług wykwalifikowanego aktuarusza. Przed końcem okresu sprawozdaw-

czego aktuariusz przeprowadza szczegółowe ustalenia wysokości zobowiązania. Ponadto wyniki wyceny aktualizowane są po każdej istotnej operacji gospodarczej i innych istotnych zmianach okoliczności (w tym po zmianie stóp procentowych), które zaistniały do końca okresu sprawozdawczego.

Nagrody jubileuszowe

Obowiązujące u pracodawcy przepisy płacowe przewidują wypłatę nagrody jubileuszowej co 5 lat, w wysokości zależnej od wynagrodzenia. Z uwagi na istotność spółka tworzy rezerwę na nagrody jubileuszowe. W zakresie wyceny zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych spółka korzysta z usług wykwalifikowanego aktuariusza. Przed końcem okresu sprawozdawczego aktuariusz przeprowadza szczegółowe ustalenia wysokości zobowiązania. Ponadto wyniki wyceny aktualizowane są po każdej istotnej operacji gospodarczej i innych istotnych zmianach okoliczności (w tym po zmianie stóp procentowych), które zaistniały do końca okresu sprawozdawczego.

Wynagrodzenia urlopowe pracowników zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji

Spółka nie tworzy rezerwy na niewykorzystane urlopy. Zjawisko wykorzystania przez część pracowników urlopów z opóźnieniem powtarza się z roku na rok i nie jest ono istotne.

Ewidencja księgową biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów

Do ewidencji i rozliczania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów spółka stosuje rozwiązanie ewidencyjne, określone w załączonym planie kont (...).

II. WYCENA I EWIDENCJA KSIĘGOWA REZERW NA ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE

1. Szacowanie rezerw na przyszłe świadczenia pracownicze

Szczegółowe wskazówki na temat szacowania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów można znaleźć w KSR nr 6. W myśl pkt 3.2 tego standardu, biernie rozliczenia kosztów tworzy się m.in. wtedy, gdy możliwe jest wiarygodne oszacowanie kwoty wykonania obowiązku. Rzetelny szacunek powinien nastąpić na drodze osądu dokonanego przez kierownictwo jednostki, wspomaganego dotychczasowymi doświadczeniami dotyczącymi podobnych transakcji. W niektórych przypadkach oszacowanie potrzebnych środków może wymagać konsultacji niezależnych ekspertów. W każdym przypadku kwota rezerwy powinna odzwierciedlać możliwie najdokładniejszy szacunek kwoty wymaganej do spełnienia bieżącego zobowiązania na dzień tworzenia lub weryfikacji rezerwy, z uwzględnieniem ryzyka i niepewności, które są nierozdzielnie związane z prowadzoną przez jednostkę działalnością gospodarczą (por. pkt 4.3 KSR nr 6).

Podstawą wyceny rezerw na przyszłe świadczenia na rzecz pracowników są przepisy prawa pracy, regulaminów wynagrodzeń, układów zbiorowych i innych wiążących porozumień pracodawców z pracownikami. Szacunek kwoty rezerwy powinien uwzględniać obowiązkowe obciążenie pracodawcy wynikające z obowiązujących na dzień szacowania rezerwy przepisów prawa (np. składki emerytalne i rentowe). W przypadku długoterminowych świadczeń pracowniczych, tj. odprawy emerytalne, rentowe czy nagrody jubileuszowe, istnieje ponadto

niepewność co do tego, kiedy zdarzenie warunkujące wypłatę świadczenia nastąpi albo czy w ogóle będzie miało miejsce. W praktyce obliczenie wysokości rezerwy na dzień bilansowy wymaga uwzględnienia wielu dodatkowych okoliczności, wpływających na dokładność szacunków. Co roku ustala się na nowo kwotę rezerwy według wiedzy i stanu na dzień bilansowy, aby uwzględnić wpływające na wysokość przewidywanych świadczeń zmiany, jakie zaszły od poprzedniego roku w czynnikach natury finansowej (np. stopa inflacji, stopa dyskonta, wysokość wynagrodzenia) i demograficznej (liczba zatrudnionych pracowników, wskaźnik rotacji). W związku z powyższym jednostki, które tworzą rezerwy na świadczenia pracownicze najczęściej korzystają w tym zakresie z metody szacowania rezerw opisanej szczegółowo w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości 19 „Świadczenia pracownicze” lub korzystają z usług aktuarium. Należy pamiętać, że decyzję w sprawie sposobu (metody) szacowania rezerw na świadczenia pracownicze podejmuje kierownik jednostki i zapisuje w zasadach (polityce) rachunkowości.

Dokonując szacunków należy stosować się do zasady ostrożności i istotności, o których mowa w art. 7 ust. 1 oraz 8 ust. 1 ustawy o rachunkowości. Stosując zasadę ostrożności jednostka powinna rozważyć przy dokonywaniu osądów w warunkach niepewności, czy koszty lub zobowiązania nie są zaniżone. Niepewność nie usprawiedliwia jednak tworzenia nadmiernych rezerw lub celowego zawyżania zobowiązań. Ponadto w przypadku tworzenia rezerw należy wziąć pod uwagę, przy zachowaniu zasady istotności, zmiany wartości pieniądza w czasie (por. pkt 4.9 i 4.10 KSR nr 6).

Dodajmy, że na temat zmian wartości szacunkowych można przeczytać w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja”.

Przykład

I. Założenia:

1. Na dzień bilansowy 20XX r. jednostka ustaliła rezerwę na odprawę emerytalną dla pracownika działu finansowego zatrudnionego od 1 stycznia 20XX r. i zarabiającego miesięcznie: 6.000 zł
2. Zakładany wzrost wynagrodzeń to 5% rocznie.
3. Za 10 lat pracownik osiągnie wiek emerytalny. Po 10 latach od dnia zatrudnienia, czyli w 20XX+9 r., przysługiwać mu będzie odprawa emerytalna w wysokości 200% jego wynagrodzenia.
4. Dla celów przykładu przyjęto założenie, że prawdopodobieństwo zatrudnienia pracownika do 20XX+9 r. wynosi: 100%, a stopa dyskontowa wynosi: 10% i jest niezmienna w analizowanym okresie.
5. Jednostka ewidencjonuje koszty na kontach zespołu 4 i 5.

II. Ustalenie kwoty rezerwy na odprawę emerytalną dla jednego pracownika na dzień bilansowy 20XX r.:

1. Kwota odprawy emerytalnej na dzień wymagalności wynosi:
 $6.000 \text{ zł} \times (1 + 0,05)^9 \times 200\% = 6.000 \text{ zł} \times 1,5513 \times 200\% = 18.615,60 \text{ zł}$
2. Prawdopodobieństwo wypłaty świadczenia na dzień bilansowy wynosi: 1.
3. Przyszła wysokość odprawy przypadająca na jeden rok zatrudnienia wynosi:
 $18.615,60 : 10 \text{ lat} = 1.861,56 \text{ zł}$

4. Obliczenie kwoty rezerwy na dzień bilansowy 20XX r.:

Wyszczególnienie	lata									
	20XX	20XX+1	20XX+2	20XX+3	20XX+4	20XX+5	20XX+6	20XX+7	20XX+8	20XX+9
Kwota odprawy przypadająca na rok obrotowy (w zł)	1.861,56	1.861,56	1.861,56	1.861,56	1.861,56	1.861,56	1.861,56	1.861,56	1.861,56	1.861,56
Współczynnik dyskontujący dla 10%	0,4241	0,4665	0,5132	0,5645	0,6209	0,6830	0,7513	0,8265	0,9091	1,0000
Bieżąca wartość rocznej rezerwy na odprawę (w zł)	789,49	868,42	955,35	1.050,85	1.155,84	1.271,45	1.398,59	1.538,58	1.692,34	1.861,56
Suma (w zł)	789,49									

III. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – kwota rezerwy obciążająca 20XX r.	789,49 zł	55	64-1

IV. Księgowania:

Konto 55 „Koszty zarządu”	Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”
(1) 789,49	789,49 (1)

2. Aktualizacja wysokości rezerwy przy zmianie założeń aktuarialnych

Aktualizacja (zmiany) wysokości rezerwy w kolejnych okresach wyceny może następować na skutek zmiany założeń aktuarialnych. Zyski i straty aktuarialne mogą powstać na skutek m.in.:

- nieoczekiwanie wysokich lub niskich wskaźników: rotacji pracowników, wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, umieralności, wzrostu wynagrodzeń,
- zmiany założeń dotyczących możliwości płatności świadczeń.

W ustawie o rachunkowości kwestia ujęcia zysków i strat wynikających z aktuarialnego przeszacowania nie jest szczegółowo uregulowana. Jednostki, które nie stosują KSR nr 6, nie wyodrębniają w księgach rachunkowych różnicy pomiędzy tymi wartościami. W ciężar kosztów zalicza się zazwyczaj wypłaty świadczeń dokonane w danym okresie, a dodatkowo na wynik finansowy wpływa zmiana stanu rezerw i obie te pozycje wykazywane są łącznie, w jednej pozycji rachunku zysków i strat.

Natomiast KSR nr 6 nakazuje ujmowanie zmian stanu rezerw, w tym zysków i strat wynikających z aktuarialnego przeszacowania długoterminowych rezerw pracowniczych, w rachunku zysków i strat, odpowiednio w pozycjach pozostałych przychodów lub pozostałych kosztów operacyjnych.

Ewidencja księgową skutków zmian założeń aktuarialnych

1. PK – skutki zmian założeń aktuarialnych:
 - a) zyski aktuarialne:
 - **Wn konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”,
 - **Ma konto 76-0** „Pozostałe przychody operacyjne”,
 - b) straty aktuarialne:
 - **Wn konto 76-1** „Pozostałe koszty operacyjne”,
 - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”.

Przykład

I. Założenia:

Przy ustalaniu rezerwy na odprawy emerytalne na dzień bilansowy 20XX+1 r. zmianie uległy założenia aktuarialne. Szacunek dotyczący wzrostu wynagrodzeń po roku 20XX+1 r. zwiększył się z 5% do 7%. Pozostałe dane analogicznie jak w poprzednim przykładzie na stronie 8–9.

II. Ustalenie kwoty rezerwy na odprawę emerytalną dla jednego pracownika na dzień bilansowy 20XX+1 r.:

1. Kwota odprawy emerytalnej na dzień wymagalności wynosi: $6.000 \text{ zł} \times (1 + 0,05) \times (1 + 0,07)^9 \times 200\% = 6.000 \text{ zł} \times 1,0500 \times 1,7182 \times 200\% = 21.649,32 \text{ zł}$.
2. Prawdopodobieństwo wypłaty świadczenia na dzień bilansowy wynosi: 1.
3. Przyszła wysokość odprawy przypadająca na jeden rok zatrudnienia wynosi: $21.649,32 \text{ zł} : 10 \text{ lat} = 2.164,93 \text{ zł}$.
4. Obliczenie rezerwy na dzień bilansowy 20XX+1 r.:

Wyszczególnienie	lata									
	20XX	20XX+1	20XX+2	20XX+3	20XX+4	20XX+5	20XX+6	20XX+7	20XX+8	20XX+9
Kwota odprawy przypadająca na rok obrotowy (w zł)	2.164,93	2.164,93	2.164,93	2.164,93	2.164,93	2.164,93	2.164,93	2.164,93	2.164,93	2.164,93
Współczynnik dyskontujący dla 10%	0,4665	0,4665	0,5132	0,5645	0,6209	0,6830	0,7513	0,8265	0,9091	1,000
Bieżąca wartość rocznej rezerwy na odprawę (w zł)	1.009,94	1.009,94	1.111,04	1.222,10	1.344,21	1.478,65	1.626,51	1.789,31	1.968,14	2.164,93
Suma (w zł)		2.019,88								

Gdyby nie nastąpiła zmiana założeń, to kwota odpisu wynosiłaby: $868,42 \text{ zł} \times 2 \text{ lata} = 1.736,84 \text{ zł}$. Zmiana założeń aktuarialnych skutkuje oszacowaniem rezerwy na poziomie: 2.019,88 zł, czyli wzrostem o: 283,04 zł w stosunku do rezerwy ustalonej przy założeniu braku zmiany. Kwota: 283,04 zł stanowi stratę wynikającą z aktuarialnego przeszacowania, którą należy ująć w rachunku zysków i strat za 20XX+1 r.

III. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – kwota rezerwy obciążająca 20XX+1 r.:			
a) kwota odpisu obciążająca 20XX+1 r.: 1.736,84 zł – 789,49 zł =	947,35 zł	55	64-1
b) strata aktuarialna	283,04 zł	76-1	64-1

IV. Księgowania:

Konto 55 „Koszty zarządu”		Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
(1a)	947,35	(1b)	283,04	947,35	(1a)
				283,04	(1b)

3. Zmiana wartości pieniądza jako czynnik zwiększający wartość biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów

Przy tworzeniu rezerw bierze się pod uwagę zmiany wartości pieniądza w czasie. W związku z tym kwota rezerwy dotycząca przyszłych szacowanych zobowiązań powinna – dzięki zastosowaniu stopy dyskontowej – odzwierciedlać ich wartość bieżącą (na dzień tworzenia lub weryfikacji rezerwy). Przy stosowaniu dyskonta wartość bilansowa rezerwy rośnie w każdym okresie wraz z upływem czasu. KSR nr 6 przewiduje ujęcie kwoty dyskonta w kosztach finansowych. Taki sposób rozliczeń wynika z pkt 4.10 KSR nr 6, który odnosi się do wszystkich rezerw, w tym biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

Dla Prenumeratorów GOFIN

Krajowe Standardy Rachunkowości, w tym KSR nr 6, dostępne w serwisie www.przepisy.gofin.pl

W KSR nr 6 wskazano ponadto, że do dyskontowania stosuje się stopę dyskontową ustaloną na podstawie występujących na dzień wyceny (dzień tworzenia lub weryfikacji rezerwy) rynkowych stóp zwrotu z wysoko ocenianych obligacji przedsiębiorstw lub rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych, zależnie od wyboru dokonanego przez jednostkę w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości. Zwracamy uwagę, iż jednostki niestosujące KSR nr 6, nie wyodrębiają w księgach rachunkowych różnicy wynikającej ze zmiany wartości pieniądza w czasie.

Ewidencja księgowa kwoty dyskonta (odsetek)

1. PK – ujęcie kwoty dyskonta:
 - **Wn konto 75-1** „Koszty finansowe”,
 - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”.

4. Rezerwa na niewykorzystany urlop na przykładzie jednostki produkcyjnej

Według pkt 3.14 KSR nr 6 bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów niewykorzystanych urlopów w szczególności są dokonywane na urlopy pracowników produkcyjnych, po-

bierających wynagrodzenie uzależnione od efektów pracy (np. akordowe). Celem ich dokonywania jest bowiem właściwe odniesienie kosztów do okresu, w którym jednostka faktycznie uzyskuje efekty pracy pracowników. Przypominamy, iż za urlop niewykorzystany uważa się urlop za dany rok kalendarzowy i lata poprzednie, niewykorzystany przez pracownika do dnia 31 grudnia, przy uwzględnieniu stanu na dzień bilansowy w przypadku gdy rok obrotowy jest różny od kalendarzowego.

Naszym zdaniem nie ma konieczności tworzenia rezerw na niewykorzystane urlopy w przypadku, gdy przesunięcie urlopów pomiędzy latami ma charakter powtarzalny w każdym roku obrotowym i jednocześnie wysokość kosztów związanych z niewykorzystanymi urlopami jest z roku na rok zbliżona. Celowe może być natomiast utworzenie rezerwy na niewykorzystane urlopy wypoczynkowe w odniesieniu do pracowników produkcyjnych, którzy wynagradzani są w formie akordu czy dniówki i to tylko wówczas, gdy wykorzystanie przez tę grupę pracowników zaległych urlopów istotnie wpływa na wielkość przychodów ze sprzedaży. Natomiast w sytuacji gdy urlopy nie mają wpływu na produkcję oraz w stosunku do pracowników administracyjnych, nie ma potrzeby tworzenia takiej rezerwy.

Dla Prenumeratorów GOFIN

Obszerna baza przykładów ewidencji księgowej dostępna w serwisie www.indeksksiegowan.gofin.pl/firma

dym roku obrotowym i jednocześnie wysokość kosztów związanych z niewykorzystanymi urlopami jest z roku na rok zbliżona. Celowe może być natomiast utworzenie rezerwy na niewykorzystane urlopy wypoczynkowe w odniesieniu do pracowników produkcyjnych, którzy wynagradzani są w formie akordu czy dniówki i to tylko wówczas, gdy wykorzystanie przez tę grupę pracowników zaległych urlopów istotnie wpływa na wielkość przychodów ze sprzedaży. Natomiast w sytuacji gdy urlopy nie mają wpływu na produkcję oraz w stosunku do pracowników administracyjnych, nie ma potrzeby tworzenia takiej rezerwy.

Przykład

I. Założenia:

1. Jednostka „X”, zgodnie z polityką rachunkowości, tworzy rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na niewykorzystane urlopy wypoczynkowe pracowników produkcyjnych, prowadzi ewidencję kosztów na kontach zespołu 5, a bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów rozlicza stosownie do wysokości faktycznie poniesionych kosztów. W 20XX r. jednostka utworzyła rezerwę na niewykorzystane urlopy wypoczynkowe na kwotę: 55.000 zł.
2. W marcu 20XX+1 r. pracownik działu produkcyjnego wykorzystał zaległy urlop wypoczynkowy i wypłacono mu z tego tytułu kwotę: 1.000 zł.
3. Dla uproszczenia w przykładzie pominięto kwestie dotyczące składek ZUS i podatku dochodowego.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
A. Zapisy w księgach 20XX r.			
1. PK – utworzenie rezerwy na niewykorzystane urlopy wypoczynkowe	55.000 zł	50	64-1
B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.			
1. LP – wynagrodzenie urlopowe pracownika produkcyjnego	1.000 zł	50	23-0
2. PK – odpis biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów do wysokości faktycznie poniesionych kosztów wykorzystanego urlopu	1.000 zł	64-1	50

III. Księgowania:

A. Zapisy w księgach 20XX r.

Konto 50 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
(1)	55.000	55.000	(1)

B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

Konto 50 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej”		Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
(1)	1.000	1.000	(2)	1.000	(1)
				(2)	1.000
					55.000 (S.p.)

W świetle ustawy o rachunkowości tworzenie odpisów na rozliczenia międzyokresowe czynne i bierne może następować proporcjonalnie do upływu czasu lub wielkości świadczeń. Przy czynnych rozliczeniach międzyokresowych rozliczeniom podlega kwota kosztów rzeczywiście poniesionych. Natomiast przy biernych rozliczeniach kwota ta zazwyczaj nie jest znana, dlatego rozliczeniom podlega przewidywana kwota kosztów. Polskie prawo bilansowe nie określa limitu czasowego obowiązującego przy rozliczaniu kosztów w czasie, stwierdzając jedynie, że czas i sposób rozliczenia powinien być uzasadniony charakterem rozliczanych kosztów, z zachowaniem zasady ostrożności. Istotne jest to, aby odpisy nie przeciągały się poza okres, w którym odczuwalne były skutki rozliczanych kosztów.

Przykład

I. Założenia:

1. W 20XX r. w spółce z o.o. zajmującej się produkcją mebli biurowych planowana roczna kwota kosztów płac urlopowych (z narzutami) pracowników zatrudnionych bezpośrednio w produkcji (w formie akordu) wynosiła: 240.000 zł. W celu zapewnienia równomiernego rozłożenia tego kosztu na produkty wytwarzane w ciągu całego roku spółka tworzyła co miesiąc rezerwę w ciężar kosztów zleceń produkcyjnych w wysokości 1/12 planowanej rocznej kwoty tych kosztów.
2. Spółka prowadzi ewidencję kosztów na kontach zespołu 4 i 5. Płace urlopowe ujmowała w ślad za wypłaconymi płacami bezpośrednimi.
3. Do końca sierpnia 20XX r. wszyscy pracownicy bezpośrednio produkcyjni wykorzystali przysługujące im urlopy. Całkowity rzeczywisty koszt wynagrodzeń z tego tytułu w 20XX r. rozkładał się następująco:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
7.000 zł	31.000 zł	3.000 zł	4.000 zł	8.000 zł	48.000 zł	85.000 zł	62.000 zł	248.000 zł

II. Rozliczenie i ewidencja kosztów płac urlopowych:

Rozliczenie kosztów płac urlopowych na poszczególne miesiące 20XX r.:

- rezerwa dla miesięcy I–VIII: 240.000 zł : 12 m-cy = 20.000 zł,
- łączna rezerwa utworzona w miesiącach I–VIII: 20.000 zł × 8 m-cy = 160.000 zł,
- pozostaje do rozliczenia w ciągu IX–XII: 248.000 zł – 160.000 zł = 88.000 zł,
- rezerwa dla miesięcy IX–XII: 88.000 zł : 4 m-ce = 22.000 zł.

Konto 49 „Rozliczenie kosztów”		Konto 64 „Rozliczenia międzyokresowe kosztów”				Konto 50 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej”	
	20XX r.			20XX r.			
	7.000	I	7.000	20.000	I	20.000	
	31.000	II	31.000	20.000	II	20.000	
	3.000	III	3.000	20.000	III	20.000	
	4.000	IV	4.000	20.000	IV	20.000	
	8.000	V	8.000	20.000	V	20.000	
	48.000	VI	48.000	20.000	VI	20.000	
	85.000	VII	85.000	20.000	VII	20.000	
	62.000	VIII	62.000	20.000	VIII	20.000	
		IX		22.000	IX	22.000	
		X		22.000	X	22.000	
		XI		22.000	XI	22.000	
		XII		22.000	XII	22.000	
	128.000		128.000	248.000		248.000	

Zwracamy uwagę, że obliczenie miesięcznej stawki z tytułu wynagrodzeń urlopowych, która powinna obciążać koszty może też następować z wykorzystaniem narzutu procentowego planowanych rocznych płac urlopowych do planowanych płac pracowników bezpośrednio produkcyjnych. Wykorzystując ustalony w ten sposób procent oblicza się dla poszczególnych miesięcy kalkulowany narzut z tytułu urlopów od płac rzeczywistych.

5. Rezerwa na nagrody jubileuszowe w jednostce stosującej konta zespołu 4 i 5

Nagrody jubileuszowe to długoterminowe świadczenia pracownicze zależne od stażu pracy. Prawo do tych świadczeń nabywają pracownicy przez cały okres ich zatrudnienia w jednostce, co rodzi zobowiązanie jednostki w stosunku do pracowników w przyszłości. Biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów z tytułu nagród jubileuszowych powinny być ustalane w wiarygodnie oszacowanej wartości, w ciężar kosztów bezpośrednio związanych z działalnością operacyjną w bieżącym okresie (por. pkt 3.14 KSR nr 6).

W sytuacji gdy jednostka prowadzi ewidencję kosztów na kontach zespołu 4 i 5, rezerwę na nagrody jubileuszowe ujmuje się w danym roku obrotowym na odpowiednim koncie zespołu 5 w korespondencji z kontem 64-1. Należy podkreślić, iż każda rezerwa może być wykorzystana zgodnie z celem, na jaki była pierwotnie utworzona. Wykorzystanie rezerwy następuje w związku z powstaniem zobowiązania, na które była utworzona.

Dodajmy, iż na mocy § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 728 ze zm.), nie stanowią podstawy wymiaru składek ZUS nagrody jubileuszowe, jeżeli według zasad określających warunki ich przyznawania przysługują pracownikowi nie częściej niż co 5 lat.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka „Alfa”, zgodnie z polityką rachunkowości, tworzy rezerwy na nagrody jubileuszowe w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Stan rezerw na koniec 20XX r. wynosił: 80.000 zł.

2. W 20XX+1 r. spółka wypłaciła kierownikom nagrody jubileuszowe w wysokości: 45.000 zł. Zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych z kwoty nagród wyniosły łącznie: 7.000 zł (kwota przykładowa). Wypłacone nagrody nie podlegały składkom ZUS.
3. Jednostka prowadzi ewidencję kosztów na kontach zespołu 4 i 5.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
A. Zapisy w księgach 20XX r.			
1. PK – utworzenie rezerwy na nagrody jubileuszowe	80.000 zł	55	64-1
B. Zapisy w księgach 20XX+1 r			
1. LP – wartość należnych nagród:			
a) kwota brutto	45.000 zł	40-4	23-0
b) zapis równoległy na kontach zespołu 5	45.000 zł	55	49
c) potrącona zaliczka na podatek dochodowy	7.000 zł	23-0	22-3
2. PK – rozliczenie rezerwy do wysokości poniesionych kosztów	45.000 zł	64-1	55
3. WB – wypłata nagród	38.000 zł	23-0	13-0

III. Księgowania:

A. Zapisy w księgach 20XX r.

Konto 55 „Koszty zarządu”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
(1)	80.000	80.000	(1)

B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

Konto 40-4 „Wynagrodzenia”		Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”		Konto 55 „Koszty zarządu”	
(1a)	45.000	(1c)	7.000	45.000	(1a)
		(3)	38.000		(2)
				45.000	
Konto 49 „Rozliczenie kosztów”		Konto 22-3 „Pozostałe rozrachunki publicznoprawne”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
	45.000		7.000	(2)	45.000
	(1b)		(1c)		80.000 (S.p.)
Konto 13-0 „Rachunek bieżący”					
(S.p.)	X		38.000		(3)

6. Rezerwy na odprawy emerytalne w jednostce stosującej konta zespołu 4

Odprawy emerytalne, analogicznie jak nagrody jubileuszowe, są długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi zależnymi od stażu pracy. Prawo do tych świadczeń nabywają pracownicy przez cały okres ich zatrudnienia w jednostce – rodzi to zobowiązanie jed-

nostki w stosunku do pracowników w przyszłości. Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów z tytułu odpraw emerytalnych powinny być ustalane w wiarygodnie oszacowanej wartości, w ciężar kosztów bezpośrednio związanych z działalnością operacyjną w bieżącym okresie (por. pkt 3.14 KSR nr 6).

MF Ministerstwo Finansów w piśmie z 1 lipca 2010 r., będącym odpowiedzią na interpelację nr 16554 w sprawie stosowania uchwał Komitetu Standardów Rachunkowości, w kwestii obowiązku tworzenia rezerw na świadczenia pracownicze wyjaśniło m.in., że:

„(...) Rezerwy na przyszłe świadczenia na rzecz pracowników tworzy się wtedy, gdy jednocześnie spełnione są następujące warunki:

- obowiązek pracodawcy do tego rodzaju świadczeń wynika z prawa pracy, układów zbiorowych lub umów o pracę,
- kwoty tych świadczeń są istotne, w związku z czym ich nieuwzględnienie w sprawozdaniu finansowym wypaczałoby obraz sytuacji finansowej jednostki.

Jeżeli zatem jednostka – na podstawie przepisów prawa bądź zawartych umów – ma obowiązek wykonania ww. świadczeń, a są to kwoty znaczne, to wówczas wskazane jest utworzenie z tego tytułu rezerw w ciężar kosztów działalności operacyjnej.

Jednostka może jednak, w ramach przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, stosować uproszczenia, m.in. nie tworząc rezerw na odprawy emerytalne, jeżeli odprawy te przyznawane są, zgodnie z Kodeksem pracy, w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia, bowiem spowodowane jednorazowymi wypłatami świadczeń zniekształcenie wyniku finansowego i zobowiązań nie jest istotne (...).”

Utworzenie rezerwy na odprawy emerytalne w jednostce prowadzącej wyłącznie konta zespołu 4 ujmuje się po stronie Wn konta 49, w korespondencji ze stroną Ma konta 64-1. Natomiast jej rozwiązanie można ująć w księgach w sposób przedstawiony na przykładzie.

Przykład

I. Założenia:

1. W lutym 20XX r. jednostka utworzyła rezerwę na odprawy emerytalne w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów w wysokości: 50.000 zł.
2. W październiku 20XX+1 r. jednostka wypłaciła kilku pracownikom odprawę emerytalną w wysokości: 50.000 zł i rozwiązała utworzoną rezerwę.
3. Jednostka prowadzi ewidencję kosztów wyłącznie na kontach zespołu 4.
4. Dla uproszczenia w przykładzie pominięto kwestię podatku dochodowego.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
A. Zapisy w księgach 20XX r.			
1. PK – utworzenie rezerwy na odprawy emerytalne	50.000 zł	49	64-1
B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.			
1. LP – naliczona kwota odpraw emerytalnych	50.000 zł	40-5	23-0
2. PK – rozliczenie rezerwy	50.000 zł	64-1	49

III. Księgowania:

A. Zapisy w księgach 20XX r.

Konto 49 „Rozliczenie kosztów”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
(1)	50.000	50.000	(1)

B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”		Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
(1)	50.000	50.000	(1)	(2)	50.000 (S.p.)
Konto 49 „Rozliczenie kosztów”					
	50.000			(2)	

III. WYJAŚNIENIE WĄTPLIWOŚCI ZWIĄZANYCH Z TWORZENIEM REZERW NA ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE

1. Wprowadzenie do ksiąg rachunkowych rezerwy po raz pierwszy

Zamierzamy utworzyć rezerwę na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych i nagród jubileuszowych. Do tej pory w naszej jednostce takie rezerwy nie były tworzone. Zobowiązania z tytułu odpraw i nagród jubileuszowych na rok bieżący wynoszą około 100.000 zł. Jakich zapisów dokonać w księgach w związku z utworzeniem rezerwy? Koszty rozliczamy na kontach zespołu 5.

Jeśli jednostka nie tworzyła w ubiegłych latach rezerw na odprawy emerytalne i nagrody jubileuszowe, a zamierza to zrobić po raz pierwszy w bieżącym roku, to powinna ustalić na 1 stycznia tego roku wyjściowy stan rezerw i ująć go w księgach rachunkowych, z wykorzystaniem konta 82 „Rozliczenie wyniku finansowego” (w analityce: Zysk/strata z lat ubiegłych). Następnie powinna utworzyć rezerwę na dzień kończący bieżący rok obrotowy), stosując ogólne zasady dotyczące tworzenia rezerw na świadczenia pracownicze.

Rzetelnego oszacowania kwoty rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów powinien dokonać kierownik jednostki. Przy czym w niektórych przypadkach oszacowanie potrzebnych środków może wymagać konsultacji niezależnych ekspertów, np. aktuariusza wpisanego do rejestru prowadzonego przez Komisję Nadzoru Finansowego.

W przypadku gdy jednostka nie dokonywała dotychczas rezerw w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na przyszłe świadczenia pracownicze, a decyzję o ich utworzeniu podjęła po raz pierwszy w bieżącym roku, to powinna ustalić stan wyjściowy rezerwy na 1 stycznia tego roku oraz ująć ją w księgach rachunkowych jako zysk (stratę) z lat ubiegłych. Taki sposób ewidencji utworzenia po raz pierwszy rezerwy na świadczenia pracownicze wynika z treści przykładu 8, zamieszczonego w KSR nr 6.

**Ewidencja księgową wyjściowego stanu rezerwy na odprawy emerytalne
i nagrody jubileuszowe, utworzonej po raz pierwszy**

1. PK – wyjściowy stan rezerwy na 1 stycznia bieżącego roku:
 - **Wn konto 82** „Rozliczenie wyniku finansowego”
(w analityce: Zysk/strata z lat ubiegłych),
 - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”.

Natomiast kwotę rezerwy ustaloną na dzień kończący rok bieżący, wskazane jest zaksięgować według zasad ogólnych, czyli odnosząc ją w ciężar odpowiedniego konta w zespole 5, w korespondencji ze stroną Ma konta 64-1.

Przykład

I. Założenia:

1. Jednostka do końca 20XX r. nie ujmowała w księgach rachunkowych rezerw na odprawy emerytalne. Kierownik jednostki podjął decyzję, że od 20XX+1 r. tworzone będą takie rezerwy i zlecił ich wycenę aktuariuszowi. Aktuariusz ustalił, że stan wyjściowy rezerwy na odprawy emerytalne na 1 stycznia 20XX+1 r. wynosił: 155.000 zł, a kwota rezerwy na 31 grudnia 20XX+1 r. wynosiła: 180.000 zł.
2. Zgodnie z polityką rachunkowości, koszty podstawowej działalności operacyjnej jednostka ewidencjonuje na kontach zespołu 5.
3. Kwota rezerwy na odprawy emerytalne, dotycząca 20XX+1 r., wynosi: 180.000 zł – 155.000 zł = 25.000 zł i obciąża koszty działalności podstawowej – produkcyjnej (konto 50) w kwocie: 15.000 zł oraz koszty zarządu (konto 55) w kwocie: 10.000 zł.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – stan rezerwy na odprawy emerytalne na 1 stycznia 20XX+1 r.	155.000 zł	82	64-1
2. PK – utworzenie rezerwy na odprawy emerytalne na 31 grudnia 20XX+1 r.:			
a) dotycząca pracowników działu produkcyjnego	15.000 zł	50	64-1
b) dotycząca pracowników administracji	10.000 zł	55	64-1

III. Księgowania:

Konto 82 „Rozliczenie wyniku finansowego” (w analityce: Zysk/strata z lat ubiegłych)

(1) 155.000

Konto 50 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej”

(2a) 15.000

Konto 55 „Koszty zarządu”

(2b) 10.000

Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”

155.000	(1)
15.000	(2a)
10.000	(2b)

2. Prezentacja rezerw na świadczenia pracownicze w poszczególnych elementach sprawozdania finansowego

Spółka z o.o. po raz pierwszy dokonała wyceny rezerw na świadczenia pracownicze. Wycenę przeprowadził aktuariusz. Jak wykazać takie rezerwy w bilansie oraz w rachunku zysków i strat?

Rezerwy na świadczenia pracownicze prezentuje się w pasywach bilansu sporządzonego według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości w pozycji B.I.2. „Rezerwy na świadczenia emerytalne i podobne”, z podziałem na długoterminowe i krótkoterminowe, natomiast wartość rezerw ustaloną jako ich stan wyjściowy, odniesioną na konto 82 „Rozliczenie wyniku finansowego”, prezentuje się w pasywach tego bilansu w pozycji A.V. „Zysk (strata) z lat ubiegłych”. W rachunku zysków i strat rezerwy dotyczące danego roku obrotowego obciążą koszty podstawowej działalności operacyjnej jednostki i wpłyną na wielkość wyniku finansowego. Rezerwy wymagają również zaprezentowania w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego.

Utworzenie rezerwy na świadczenia pracownicze w ewidencji księgowej polega na zwiększeniu kosztów działalności operacyjnej oraz biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Jeśli jednostka nie tworzyła dotychczas rezerw na świadczenia pracownicze, to ustala wyjściowy stan rezerwy na 1 stycznia danego roku i ujmuje w księgach rachunkowych, po stronie Wn konta 82 „Rozliczenie wyniku finansowego”, w korespondencji ze stroną Ma konta 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”.

Ewidencja księgowa utworzenia po raz pierwszy rezerw na świadczenia pracownicze w zależności od stosowanego rachunku kosztów

1. PK – wyjściowy stan rezerw np. na 1 stycznia danego roku:
 - **Wn konto 82** „Rozliczenie wyniku finansowego”
(w analityce: Zysk/strata z lat ubiegłych),
 - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”.
2. PK – utworzenie rezerwy np. na 31 grudnia danego roku:
 - a) w jednostce prowadzącej konta zespołu 4:
 - **Wn konto 49** „Rozliczenie kosztów”,
 - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”,
 - b) w jednostce prowadzącej konta zespołu 4 i 5 albo wyłącznie konta zespołu 5:
 - **Wn konto zespołu 5**,
 - **Ma konto 64-1** „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”.

Rezerwy na świadczenia pracownicze – w myśl art. 39 ust. 2a ustawy o rachunkowości – wykazuje się w pasywach bilansu jako rezerwy na zobowiązania. W zależności od zakresu informacji wykazywanych w bilansie danej jednostki, rezerwy te wykazuje się w pozycji:

Bilans według załącznika nr 1	Bilans według załącznika nr 4	Bilans według załącznika nr 5
B.I.2. „Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne” – długoterminowe – krótkoterminowe”	B. „Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: – rezerwy na zobowiązania”	B.I. „Rezerwy na zobowiązania, w tym – rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne”

Rezerwy długoterminowe – to rezerwy lub ich części, których przewidywany termin wykorzystania jest dłuższy niż 12 miesięcy od dnia bilansowego. Z kolei, do krótkoterminowych

rezerw zalicza się rezerwy lub ich części, których przewidywane wykorzystanie nastąpi w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Natomiast stan wyjściowy rezerw ustalony na 1 stycznia danego roku obrotowego i odniesiony na konto 82 – w zależności od zakresu informacji wykazywanych w bilansie danej jednostki – wykazuje się w pozycji:

Bilans według załącznika nr 1	Bilans według załącznika nr 4	Bilans według załącznika nr 5
A.V. „Zysk (strata) z lat ubiegłych”	A. „Kapitał (fundusz) własny, w tym:”	A.V. „Zysk (strata) z lat ubiegłych”

Warto w tym miejscu podkreślić, iż odniesienie stanu wyjściowego rezerw na świadczenia pracownicze utworzonych po raz pierwszy na konto 82 znajduje uzasadnienie w treści art. 8 ust. 2 oraz w art. 54 ust. 3 ustawy o rachunkowości. Według art. 8 ust. 2 tej ustawy, skutki zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości odnosi się na kapitał (fundusz) własny i wykazuje jako zysk (stratę) z lat ubiegłych. Podobne rozwiązanie zawiera art. 54 ust. 3 ustawy o rachunkowości, dotyczący korekty błędów popełnionych w poprzednich latach obrotowych. Stosownie do tego przepisu, jeżeli w danym roku obrotowym lub przed zatwierdzeniem sprawozdania finansowego za ten rok obrotowy jednostka stwierdziła popełnienie w poprzednich latach obrotowych błędu, w następstwie którego nie można uznać sprawozdania finansowego za rok lub lata poprzednie za rzetelnie i jasno przedstawiające sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki, to kwotę korekty spowodowanej usunięciem tego błędu odnosi się na kapitał (fundusz) własny i wykazuje jako „zysk (strata) z lat ubiegłych”.

Zwracamy uwagę, że w przykładzie 7, zamieszczonym w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja” (KSR nr 7) opisano sytuację, w której jednostka dotychczas nie tworzyła rezerw na nagrody jubileuszowe, jednak po ponownej analizie przepisów stwierdziła ich błędną interpretację w latach ubiegłych. Kierownik jednostki zlecił wycenę rezerw aktuariuszowi, a następnie ujęto rezerwy w księgach rachunkowych. Przypadek ten potraktowano jako błąd lat ubiegłych, stosując zasadę określoną w art. 54 ust. 3 ustawy o rachunkowości. Ponadto w KSR nr 7 wskazano, iż porównywalność danych sprawozdawczych i porównawczych jest zakłócona, gdy w roku sprawozdawczym nastąpiły zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości lub gdy nastąpiła korekta błędu popełnionego w poprzednich latach obrotowych. Uzasadnia to zastosowanie podejścia retrospektywnego do danych porównawczych i doprowadzenie ich do porównywalności. Według standardu retrospektywne przekształcenie danych porównawczych to przekształcenie danych porównawczych w taki sposób, jak gdyby zmienione zasady (polityka) rachunkowości przyjęte w roku obrotowym stosowane były od zawsze lub od początku możliwie najwcześniejszego roku obrotowego, a zdarzenie uznane za istotny błąd popełniony w poprzednich latach obrotowych było wówczas poprawnie ujęte. W razie retrospektywnego przekształcenia danych porównawczych nagłówek odpowiednich elementów sprawozdania finansowego może przyjąć np. następującą postać:

Dane sprawozdawcze za rok obrotowy	Dane za poprzedni rok obrotowy	
	Dane porównawcze	Przekształcone dane porównawcze
1	2	3

(opracowane na podstawie pkt 7.6 i 7.7 KSR nr 7)

Zależnie od przyjętego przez jednostkę wariantu rachunku zysków i strat (porównawczy lub kalkulacyjny), kwota rezerwy na świadczenia pracownicze dotycząca danego roku obrotowego odniesiona na konta kosztów podstawowej działalności operacyjnej wpłynie na wysokość wyniku finansowego poprzez jego zmniejszenie. Co istotne w jednostkach ewidencjonujących koszty na kontach zespołu 4 i 5 lub tylko na kontach zespołu 4, sporządzających rachunek zysków i strat w wariantcie porównawczym, utworzenie ww. rezerw spowoduje zmniejszenie stanu produktów. Ujemna zmiana stanu produktów prezentowana w pozycji A.II porównawczego rachunku zysków i strat koryguje (zmniejsza) przychody ze sprzedaży. Tym samym wynik finansowy okresu ulega zmniejszeniu.

W rachunku zysków i strat (RZiS) kwotę rezerwy utworzonej na świadczenia pracownicze wykazuje się – w zależności od zakresu informacji wykazywanej w tym sprawozdaniu – w pozycji:

Wariant RZiS	RZiS według załącznika nr 1	RZiS według załącznika nr 4	RZiS według załącznika nr 5
Kalkulacyjny	B.I. „Koszt wytworzenia sprzedanych produktów” lub D. „Koszty sprzedaży” albo E. „Koszty ogólnego zarządu”	Załącznik nie przewiduje RZiS w wariantcie kalkulacyjnym	B. „Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” lub C. „Koszty sprzedaży” albo D. „Koszty ogólnego zarządu”
Porównawczy	A.II. „Zmiana stanu produktów”	A. „Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi, w tym zmiana stanu produktów”	A.II. „Zmiana stanu produktów”

Ujęte w księgach rachunkowych rezerwy należy również zaprezentować w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego. Obowiązek ten dotyczy jednostek sporządzających tę informację według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości. Jednostki takie ujawniają dane o stanie rezerw według celu ich utworzenia na początek roku obrotowego, zwiększeniach, wykorzystaniu, rozwiązaniu i stanie końcowym w ustępie 1 pkt 11 dodatkowych informacji i objaśnień. Wskazówki, jakie informacje można przedstawić w tym punkcie informacji dodatkowej, zawiera pkt 5.1–5.2 KSR nr 6.

Poniżej przedstawiamy przykład ujęcia w księgach rachunkowych oraz prezentacji w sprawozdaniu finansowym rezerw na świadczenia pracownicze w jednostce, która utworzyła te rezerwy po raz pierwszy, opracowany na podstawie przykładu 7, zamieszczonego w KSR nr 7.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka z o.o. do końca 20XX r. nie ujmowała w księgach rachunkowych rezerw na świadczenia pracownicze. Po ponownej analizie przepisów stwierdzono ich błędną interpretację w poprzednich latach. W związku z tym, kierownik jednostki zlecił wycenę rezerw aktuariuszowi. Według aktuariusza rezerwa na 31 grudnia 20XX+1 r. wynosiła: 190.000 zł, a jej stan na 1 stycznia 20XX+1 r. wyniósł: 170.000 zł, co wynikało z następujących wyliczeń:

Opis	31.12.20XX+1 r.	31.12.20XX r.	31.12.20XX-1 r.
Kwota rezerwy długoterminowej	120.000 zł	110.000 zł	100.000 zł
Kwota rezerwy krótkoterminowej	70.000 zł	60.000 zł	50.000 zł
Razem	190.000 zł	170.000 zł	150.000 zł

2. Na podstawie powyższych danych, kwota rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzykresowych obciążająca koszty w 20XX+1 r. wynosiła: 190.000 zł – 170.000 zł = 20.000 zł.
3. Zgodnie z polityką rachunkowości, spółka prowadzi ewidencję kosztów tylko na kontach zespołu 4 oraz sporządza roczne sprawozdanie finansowe według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości, na które składa się bilans, porównawczy rachunek zysków i strat oraz informacja dodatkowa.
4. Wynik finansowy netto przed przekształceniem danych:
 - a) za 20XX+1 r. wynosił: 1.000.000 zł,
 - b) za 20XX r. wynosił: 1.000.000 zł.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – utworzenie rezerwy na świadczenia pracownicze na 31 grudnia 20XX+1 r.:			
a) rezerwa dotycząca lat ubiegłych	170.000 zł	82	64-1
b) rezerwa dotycząca 20XX+1 r.: 190.000 zł – 170.000 zł =	20.000 zł	49	64-1

III. Księgowania:

Konto 82 „Rozliczenie wyniku finansowego” (w analizie: Zysk/strata z lat ubiegłych)		Konto 49 „Rozliczenie kosztów”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzykresowe kosztów”	
(1a)	170.000	(1b)	20.000		
				170.000	(1a)
				20.000	(1b)
				190.000	(S.k.)

IV. Prezentacja w sprawozdaniu finansowym za 20XX+1 r.:

1. **Bilans** – wybrane dane po przekształceniu:

Pozycja	Wyszczególnienie	Stan na dzień 31.12.20XX+1 r.	Stan na dzień 31.12.20XX r.	
			Dane porównawcze	Dane przekształcone
PASYWA				
A.V.	Zysk (strata) z lat ubiegłych	(170.000 zł)	0	(150.000 zł)
A.VI.	Zysk (strata) netto	980.000 zł	1.000.000 zł	980.000 zł

B.I.2.	Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne	190.000 zł	0	170.000 zł
	– długoterminowa	120.000 zł	0	110.000 zł
	– krótkoterminowa	70.000 zł	0	60.000 zł

2. Rachunek zysków i strat – wybrane dane po przekształceniu:

Pozycja	Wyszczególnienie	Dane za 20XX+1 r.	Dane za 20XX r.	
			Dane porównawcze	Dane przekształcone
A.II.	Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)	(20.000 zł)	0	(20.000 zł)
L.	Zysk (strata) netto	980.000 zł	1.000.000 zł	980.000 zł

3. Informacja dodatkowa – wybrane dane:

- a) **pkt 7 wprowadzenia do sprawozdania finansowego** obejmuje omówienie przyjętych przez jednostkę zasad tworzenia rezerw na świadczenia pracownicze,
- b) **ustęp 1 pkt 11 dodatkowych informacji i objaśnień** obejmuje dane o stanie rezerw według celu ich utworzenia na początek roku obrotowego, zwiększeniach, wykorzystaniu, rozwiązaniu i stanie końcowym, co można zaprezentować w formie tabeli:

Wyszczególnienie	Stan na początek roku obrotowego	Zwiększenia	Zmniejszenia			Stan na koniec roku obrotowego (2 + 3 – 6)
			wykorzystanie (rozliczone z zobowiązaniami)	rozwiązanie (uznanie rezerwy za zbędną)	razem (4 + 5)	
1	2	3	4	5	6	7
1. Rezerwy długoterminowe	0	120.000 zł	0	0	0	120.000 zł
– na świadczenia emerytalne i podobne	0	120.000 zł	0	0	0	120.000 zł
2. Rezerwy krótkoterminowe	0	70.000 zł	0	0	0	70.000 zł
– na świadczenia emerytalne i podobne	0	70.000 zł	0	0	0	70.000 zł
Razem	0	190.000 zł	0	0	0	190.000 zł

- c) **ustęp 6 pkt 4 dodatkowych informacji i objaśnień** obejmuje informacje liczbowe wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy; jeżeli jednak jednostka wykaże dane porównawcze, których porównywalność została zakłócona, po ich doprowadzeniu do porównywalności w odrębnej kolumnie lub pozycji bilansu, rachunku zysków i strat, to wypełnienie tej pozycji informacji dodatkowej jest zbędne.

3. Wpływ utworzonych rezerw na zmianę stanu produktów

Nasza jednostka pod koniec roku obrotowego podjęła decyzję o utworzeniu rezerw na świadczenia pracownicze. Dotychczas takich rezerw nie tworzyliśmy. Utworzone rezerwy planujemy ująć na koncie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz pokryć je z kapitału zapasowego (poprzez straty z lat ubiegłych). Koszty księgujemy na kontach zespołu 4 i 5. Wypłacane świadczenia planujemy księguwać na zmniejszenie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, bez obciążania kont zespołu 5. Jednak przy księgowaniu z pominięciem kont zespołu 5 nastąpi wyjście z kręgu kosztów. Nowa wycena będzie księgowana tylko na kontach zespołu 5, zatem w tym przypadku nastąpi wejście do kręgu kosztów. Jak zaksięguwać utworzenie ww. rezerw oraz ich rozliczenie w ciągu roku i na dzień bilansowy? Czy należy korygować zmianę stanu produktów?

3.1. Wyjaśnienie pojęcia „zmiana stanu produktów”

Zmianę stanu produktów wyraża saldo konta 49 „Rozliczenie kosztów”. Na dzień bilansowy saldo tego konta przenosi się na konto 86 „Wynik finansowy”. Konto 49 koryguje wartość kosztów rodzajowych przenoszonych z kont kosztów rodzajowych na konto 86 – do poziomu kształtującego wynik finansowy. W rachunku zysków i strat sporządzanym w wersji porównawczej zmiana stanu produktów wpływa na wartość wykazywanych przychodów netto ze sprzedaży i zrównanych z nimi. Ujmuje się ją w pozycji A.II. „Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)”. Zmiana stanu produktów powstanie m.in. w sytuacji, gdy:

- na koniec okresu sprawozdawczego wystąpi produkcja niezakończona, figurująca jako saldo konta 50 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej” lub 60 „Produkty gotowe i półprodukty”,
- nie wszystkie wyprodukowane wyroby gotowe zostaną sprzedane w danym okresie sprawozdawczym i na kontach 60 i 62 „Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów” pozostaje wartość tego zapasu i odchylenia na nie przypadające,
- koszty zostały przeniesione do rozliczenia w czasie (o ile wcześniej zostały ujęte na kontach kosztów rodzajowych),
- utworzono bierne rozliczenia międzyokresowe na pokrycie przewidywanych kosztów, które nie zostały jeszcze poniesione, ale są związane z już osiągniętymi przychodami lub okresem sprawozdawczym.

3.2. Wpływ rezerw na świadczenia pracownicze na sprawozdanie finansowe

W jednostkach ewidencjonujących koszty na kontach zespołu 4 i 5, sporządzających rachunek zysków i strat w wariantcie porównawczym, utworzenie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów spowoduje zmniejszenie stanu produktów. Wzrost poziomu biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów jest księgowany w korespondencji z kontem zespołu 5. Koszty te w ostatecznym rozrachunku (bezpośrednio np. poprzez konto 55 albo poprzez konto 70-1 „Koszt sprzedanych produktów”) trafiają (na dzień bilansowy) na konto 49. Następnie saldo konta 49, odzwierciedlające zmianę stanu produktów, zostaje przeniesione na konto 86. Koszty rodzajowe wykazane w rachunku zysków i strat nie zawierają kwoty odpowiadającej biernym rozliczeniom międzyokresowym kosztów, dlatego ich wpływ na wynik finansowy jest uwzględniany przez zmianę stanu produktów wykazywaną w tym zakresie ze znakiem „-”. Ujemna zmiana stanu produktów (prezentowana w pozycji A.II porównaw-

czego rachunku zysków i strat) koryguje (zmniejsza) przychody ze sprzedaży. Tym samym wynik finansowy okresu ulega zmniejszeniu.

Odwrotnie będzie w przypadku rozwiązania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Wówczas bowiem zmniejszenie ich poziomu skutkuje wykazaniem zmiany stanu produktów ze znakiem „+”, co zwiększa zmianę stanu produktów, tym samym zwiększając przychody ze sprzedaży.

Dopiero gdy saldo powstałe na koncie 49 nie będzie odzwierciedleniem zmiany stanu produktów, mamy do czynienia z tzw. wyjściem lub wejściem do kręgu kosztów. Przypominamy, iż krąg kosztów tworzą: konto 49, konta zespołu 5, konta zespołu 6 (z wyjątkiem tej części kosztów rozliczanych w czasie, które nie są związane z podstawową działalnością operacyjną) oraz konto 70-1. Zakłócenie kręgu kosztów powstaje na skutek określonych zdarzeń, w tym m.in.:

- przekazania wytworzonych wyrobów na rzecz środków trwałych w budowie lub do własnego sklepu,
- przekazania własnych wyrobów w formie darowizny,
- wykonania usług własnych wydziałów na rzecz działalności socjalnej,
- wystąpienia niedoborów lub nadwyżek wyrobów gotowych.

Operacje powodujące wyjście albo wejście do kręgu kosztów wymagają użycia pomocniczych kont 79-0 i 79-1. Na koniec roku saldo konta 79-0 przenosi się na konto 86, zaś saldo konta 79-1 przenosi się na konto 49. Taki sposób ewidencji powoduje, że koszty, które weszły i wyszły z kręgu i zostały ujęte na koncie 79-1, uszczelniają konto 49 (czyli krąg kosztów).

Przykład

Utworzenie rezerw na świadczenia pracownicze po raz pierwszy

I. Założenia:

1. Jednostka „X” do końca 20XX r. nie ujmowała w księgach rachunkowych biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na odprawy emerytalno-rentowe. Kierownik jednostki podjął decyzję o ich tworzeniu od 20XX+1 r. i zlecił wycenę aktuariuszowi. Aktuariusz ustalił bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów na 31 grudnia 20XX+1 r. dla pracowników działu administracji, w kwocie: 10.000 zł. Przy czym stan wyjściowy, tj. stan na 1 stycznia 20XX+1 r., ustalił w kwocie: 9.500 zł.
2. Koszty podstawowej działalności operacyjnej jednostka ewidencjonuje na kontach zespołu 4 i 5 oraz sporządza porównawczy rachunek zysków i strat według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – wyjściowy stan biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na przyszłe świadczenia pracownicze na 1 stycznia 20XX+1 r.	9.500 zł	82	64-1
2. PK – utworzenie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na przyszłe świadczenia pracownicze na 31 grudnia 20XX+1 r.: 10.000 zł – 9.500 zł =	500 zł	55	64-1

3. PK – przeniesienie na dzień bilansowy salda konta 55 na konto 49	500 zł	49	55
4. PK – przeksięgowanie salda debetowego konta 49 na wynik finansowy	500 zł	86	49

III. Księgowania:

Konto 55 „Koszty zarządu”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”		Konto 82 „Rozliczenie wyniku finansowego”				
(2)	500	500	(3)		9.500 (1)	(1)	9.500	
					500 (2)			
					10.000 (S.k.)	(S.k.)	9.500	
Konto 49 „Rozliczenie kosztów”		Konto 86 „Wynik finansowy”						
(3)	500	500	(4)	500				
				(S.k.)	500			

IV. Wpływ utworzenia biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na sprawozdanie finansowe:

1. Fragment bilansu:

Pozycja	Wyszczególnienie	Stan na dzień 31 grudnia 20XX+1 r. (w złotych)
Pasywa		
A.	Kapitał (fundusz) podstawowy	- 10.000
V.	Zysk (strata) z lat ubiegłych	- 9.500
VI.	Zysk (strata) netto	- 500
B.	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	10.000
I.	Rezerwy na zobowiązania	10.000
2.	Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne	10.000

2. Fragment rachunku zysków i strat (wariant porównawczy):

Pozycja	Wyszczególnienie	Dane za 20XX+1 r. (w złotych)
A.	Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi, w tym:	- 500
II.	Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)	- 500
B.	Koszty działalności operacyjnej	
C.	Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B)	- 500
F.	Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C + D – E)	- 500
I.	Zysk (strata) brutto (F + G – H)	- 500
L.	Zysk (strata) netto (I – J – K)	- 500

V. Sprawdzenie zgodności zmiany stanu produktów:

Konto 49 wykazywało na dzień bilansowy saldo Wn w kwocie: 500 zł, czyli nastąpiło zmniejszenie stanu produktów. Wartość zmiany stanu produktów niesprzedanych i niezakończonych oraz rozliczeń międzyokresowych kosztów, tj. różnicy między ich wartością na początek i na koniec roku obrotowego wynosiła:

Salda kont zespołu 5 i 6 na koniec roku obrotowego	Stan na początek okresu sprawozdawczego		Stan na koniec okresu sprawozdawczego		Zmiana stanu produktów	
	Wn	Ma	Wn	Ma	(+)	(-)
Konto 60	0		0		0	0
Konto 62	0	0	0	0	0	0
Konto 64-0	0		0		0	0
Konto 64-1		0		500 zł		500 zł
Zmiana stanu					- 500 zł	

Saldo konta 49 odzwierciedla więc zmianę stanu produktów.

Przykład

Rozwiązanie rezerw na świadczenia pracownicze w związku z wypłatą świadczeń

I. Założenia:

1. Jednostka „Y” w 20XX+1 r. wypłaciła pracownikowi działu administracji odprawę emerytalną w kwocie: 25.000 zł, na którą w latach ubiegłych utworzyła bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów w kwocie: 24.000 zł.
2. Koszty podstawowej działalności operacyjnej jednostka ewidencjonuje na kontach zespołu 4 i 5 oraz sporządza porównawczy rachunek zysków i strat według załącznika na 1 do ustawy o rachunkowości.
3. Rzeczywiste koszty proste według rodzajów, na pokrycie których uprzednio utworzono bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, jednostka odnosi bezpośrednio na konto 64-1.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. LP – rzeczywiste poniesione koszty z tytułu wypłaconej odprawy oraz równolegle	25.000 zł 25.000 zł	40-5 64-1	23-0 49
2. PK – rozliczenie salda figurującego na koncie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów: 25.000 zł – 24.000 zł =	1.000 zł	55	64-1
3. PK – przeksięgowanie sald kont wynikowych na dzień bilansowy:			
a) saldo konta 40-5	25.000 zł	86	40-5
b) saldo konta 55	1.000 zł	49	55
4. PK – przeksięgowanie salda kredytowego konta 49 na wynik finansowy	24.000 zł	49	86

III. Księgowania:

Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”			Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”			Konto 49 „Rozliczenie kosztów”					
	25.000	(1)	(1)	25.000	25.000	(3a)	(3b)	1.000	25.000	(1)	
							(4)	24.000			
Konto 55 „Koszty zarządu”			Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”			Konto 86 „Wynik finansowy”					
(2)	1.000	1.000	(3b)	(1)	25.000	24.000	(S.p.)	(3a)	25.000	24.000	(4)
						1.000	(2)				
								(S.k.)	1.000		

IV. Wpływ wykorzystania biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na sprawozdanie finansowe:

1. Fragment bilansu:

Pozycja	Wyszczególnienie	Stan na dzień 31 grudnia 20XX+1 r. (w złotych)
Pasywa		
A.	Kapitał (fundusz) podstawowy	- 1.000
VI.	Zysk (strata) netto	- 1.000

2. Fragment rachunku zysków i strat (wariant porównawczy):

Pozycja	Wyszczególnienie	Dane za 20XX+1 r. (w złotych)
A.	Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi	24.000
II.	Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)	24.000
B.	Koszty działalności operacyjnej	25.000
VI.	Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, w tym:	25.000
	– emerytalne	25.000
C.	Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B)	- 1.000
F.	Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C + D – E)	- 1.000
I.	Zysk (strata) brutto (F + G – H)	- 1.000
L.	Zysk (strata) netto (I – J – K)	- 1.000

V. Sprawdzenie zgodności zmiany stanu produktów:

Konto 49 wykazywało na dzień bilansowy saldo Ma w kwocie: 24.000 zł, czyli nastąpiło zwiększenie stanu produktów. Wartość zmiany stanu produktów niesprzedanych i niezakończonych oraz rozliczeń międzyokresowych kosztów, tj. różnicy między ich wartością na początek i na koniec roku obrotowego wynosiła:

Salda kont zespołu 5 i 6 na koniec roku obrotowego	Stan na początek okresu sprawozdawczego		Stan na koniec okresu sprawozdawczego		Zmiana stanu produktów	
	Wn	Ma	Wn	Ma	(+)	(-)
Konto 60	0		0		0	0
Konto 62	0	0	0	0	0	0
Konto 64-0	0		0		0	0
Konto 64-1		24.000 zł		0	24.000 zł	
Zmiana stanu					24.000 zł	

Saldo konta 49 odzwierciedla więc zmianę stanu produktów.

4. Prezentacja rezerw na świadczenia pracownicze w nocie podatkowej

Nasza spółka z o.o. tworzy rezerwę na niewykorzystane urlopy. Koszty księgujemy na kontach zespołu 4 i 5. W jaki sposób powinniśmy zaprezentować utworzenie i rozwiązanie rezerwy w nocie podatkowej do sprawozdania finansowego sporządzonego według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości?

Utworzone w księgach rachunkowych rezerwy na świadczenia pracownicze, w tym niewykorzystane urlopy, podlegają wyłączeniu z kosztów podatkowych. Kosztem uzyskania przychodów są natomiast dla spółki koszty świadczeń pracowniczych wypłacone w terminie określonym m.in. w regulaminie, Kodeksie pracy. Fakt ten wskazane jest uwzględnić w nocie podatkowej.

4.1. Podatkowe ujęcie rezerw na świadczenia pracownicze

W świetle art. 16 ust. 1 pkt 27 updop, za koszty uzyskania przychodów nie uważa się rezerw, odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących, innych niż wymienione w art. 16 ust. 1 pkt 26–26c updop, jeżeli obowiązek ich tworzenia w ciężar kosztów nie wynika z innych ustaw. Nie są jednak kosztem uzyskania przychodów rezerwy i odpisy na straty kredytowe oraz odpisy aktualizujące utworzone zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości albo MSR, inne niż określone w niniejszej ustawie jako taki koszt. Oznacza to, że wartość rezerw na niewykorzystane urlopy pracownicze utworzona zgodnie z przepisami o rachunkowości nie może zostać zaliczona do kosztów uzyskania przychodów. Kosztem podatkowym będą dopiero świadczenia pracownicze ujmowane na zasadach określonych w art. 15 ust. 4g updop. Z przepisów tych wynika, że wynagrodzenia pracowników i inne należności ze stosunku pracy zalicza się do kosztów podatkowych w miesiącu, za który są należne, pod warunkiem że zostały wypłacone lub postawione do dyspozycji w terminie wynikającym z przepisów prawa pracy, umowy lub innego stosunku prawnego łączącego strony. W przypadku uchybienia temu terminowi do należności tych stosuje się art. 16 ust. 1 pkt 57 updop.

Również składki ZUS od wynagrodzeń pracowniczych, tj. składki na ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez pracodawcę, a także składki na FP, FS oraz FGŚP – na podstawie art. 15 ust. 4h, art. 16 ust. 1 pkt 57a i ust. 7d updop – stanowią koszty uzyskania przychodów w miesiącu, za który należności te są należne, pod warunkiem że składki zo-

staną opłacone w terminie wynikającym z odrębnych przepisów. W przypadku uchybienia tym terminom, ww. składki stanowią koszty uzyskania przychodów z chwilą ich opłacenia do ZUS.

Ustalając więc podstawę opodatkowania należy pamiętać, aby:

- wyłączyć z kosztów podatkowych utworzoną w księgach rachunkowych w ciężar kosztów działalności operacyjnej rezerwę na świadczenia pracownicze,
- włączyć do kosztów podatkowych (poza ewidencją księgową/statystycznie) wartość kosztów stanowiących koszty uzyskania przychodów, tj. w tym przypadku wartość wypłaconych w terminie lub postawionych do dyspozycji wynagrodzeń z tytułu urlopów oraz przekazanych w terminie do ZUS składek pokrywanych przez zakłady pracy.

4.2. Zasady sporządzania noty podatkowej do sprawozdania finansowego

Wynik finansowy brutto, ustalony za dany rok obrotowy (będący jednocześnie rokiem podatkowym) i wykazany w księgach rachunkowych, na ogół różni się od podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym. Jednostki sporządzające informację dodatkową według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości, będące jednocześnie podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych, mają obowiązek przedstawienia różnicy pomiędzy podstawą opodatkowania podatkiem dochodowym a wynikiem finansowym (zyskiem, stratą) brutto, czyli tzw. noty podatkowej. Obowiązek w tym zakresie wynika z ustępu 2 pkt 6 zawartego w dodatkowych informacjach i objaśnieniach sporządzanych według załącznika nr 1.

Notę podatkową sporządza się w formie ustrukturyzowanej, czyli zgodnie ze strukturami logicznymi (schemami) udostępnionymi przez Ministerstwo Finansów, które określają szczegółowość sporządzanej noty. W praktyce wygląda to tak, że dla każdej pozycji głównej noty, jednostka ma obowiązek podania jej wartości łącznej dla roku bieżącego, jak również możliwość wskazania jej wartości dla roku poprzedniego. Pola dotyczące roku poprzedniego są polami opcjonalnymi, których wypełnienie pozostaje do decyzji jednostki.

Główne pozycje noty podatkowej przedstawiamy w poniższej tabeli.

Wyszczególnienie	
A.	Zysk (strata) brutto za dany rok
B.	Przychody zwolnione z opodatkowania (trwałe różnice pomiędzy zyskiem/stratą dla celów rachunkowych a dochodem/stratą dla celów podatkowych)
C.	Przychody niepodlegające opodatkowaniu w roku bieżącym
D.	Przychody podlegające opodatkowaniu w roku bieżącym, ujęte w księgach rachunkowych lat ubiegłych
E.	Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów (trwałe różnice pomiędzy zyskiem/stratą dla celów rachunkowych a dochodem/stratą dla celów podatkowych)
F.	Koszty nieuznawane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku
G.	Koszty uznawane za koszty uzyskania przychodów w roku bieżącym, ujęte w księgach lat ubiegłych
H.	Strata z lat ubiegłych
I.	Inne zmiany podstawy opodatkowania
J.	Podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym
K.	Podatek dochodowy

W nocie podatkowej przewidziano również możliwość wyspecyfikowania do pozycji dotyczących przychodów, kosztów, straty z lat ubiegłych oraz innych zmian podstawy opodatkowania pozycji uszczegółowiających. Przy czym wskazanie przez jednostkę pozycji uszczegółowiających oznacza obowiązkowość podania do tych pozycji kwoty oraz podstawy prawnej dla wartości większych bądź równych 20.000 zł. Zatem dopiero gdy jednostka doda taką pozycję, powinna podać podstawę prawną (obowiązkowo – artykuł, a opcjonalnie – ustęp, punkt i literę).

Z treści pytania wynika, że spółka sporządza sprawozdanie finansowe według załącznika nr 1 i jako podatnik podatku dochodowego od osób prawnych zobowiązana jest do przedstawienia w informacji dodatkowej do tego sprawozdania rozliczenia różnicy pomiędzy podstawą opodatkowania podatkiem dochodowym a wynikiem finansowym (zyskiem, stratą) brutto, czyli noty podatkowej. W celu przejścia od wyniku finansowego brutto do podstawy opodatkowania, trzeba przychody i koszty księgowe odpowiednio skorygować (pozaksięgowo/statystycznie) o pozycje, które w myśl przepisów podatkowych zwiększają bądź zmniejszają przychody i koszty podatkowe. Oznacza to, że ujętą w księgach rachunkowych rezerwę na świadczenia pracownicze (w roku jej utworzenia) wyłącza się z kosztów uzyskania przychodów, co powoduje korektę wyniku finansowego za ten rok *in plus*, którą prezentuje się w nocie podatkowej w pozycji F. „Koszty nieuznawane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku”. Natomiast wartość wypłaconych w terminie lub postawionych do dyspozycji wynagrodzeń z tytułu urlopów oraz przekazanych w terminie do ZUS składek pokrywanych przez zakłady pracy – w roku ich wypłaty (lub postawienia do dyspozycji) – zwiększa koszt uzyskania przychodu i powoduje korektę wyniku finansowego za ten rok *in minus*, którą prezentuje się w nocie podatkowej w pozycji G. „Koszty uznawane za koszty uzyskania przychodów w roku bieżącym, ujęte w księgach lat ubiegłych”.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka z o.o. prowadząca działalność produkcyjną, na dzień 31 grudnia 20XX r. utworzyła rezerwę na niewykorzystane urlopy w wysokości: 100.000 zł.
2. W 20XX+1 r. spółka wypłaciła wynagrodzenia z tytułu wykorzystanych zaległych urlopów wypoczynkowych w wysokości: 80.000 zł. Składki ZUS z tego tytułu obciążające pracodawcę wyniosły: 17.600 zł (kwota przykładowa).
3. Zgodnie z polityką rachunkowości, spółka prowadzi pełny rachunek kosztów (konta zespołu 4 i 5) oraz tworzy rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na niewykorzystane urlopy pracowników produkcyjnych. Spółka sporządza sprawozdanie finansowe według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości oraz jest zobowiązana do wypełnienia noty podatkowej, będącej częścią informacji dodatkowej.
4. W przykładzie pominięto ewidencję obciążeń pracowników z tytułu składek ZUS i zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
A. Zapisy w księgach 20XX r.			
1. PK – utworzenie rezerwy na niewykorzystane urlopy	100.000 zł	50	64-1

B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.			
1. LP – wynagrodzenie z tytułu wykorzystanych zaległych urlopów:			
a) wartość brutto wynagrodzenia	80.000 zł	40-4	23-0
b) składki ZUS obciążające pracodawcę	17.600 zł	40-5	23-0
c) obciążenie kont zespołu 5	97.600 zł	50	49
2. PK – wykorzystanie rezerwy do wysokości poniesionych kosztów	97.600 zł	64-1	50
3. PK – rozwiązanie niewykorzystanej rezerwy: 100.000 zł – 97.600 zł =	2.400 zł	64-1	50

III. Księgowania:

A. Zapisy w księgach 20XX r.

Konto 50 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej”		Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”	
(1)	100.000	100.000	(1)

B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”		Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”		Konto 40-4 „Wynagrodzenia”	
(2)	97.600	80.000	(1a)	(1a)	80.000
(3)	2.400	17.600	(1b)		
Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”		Konto 50 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej”		Konto 49 „Rozliczenie kosztów”	
(1b)	17.600	(1c)	97.600	97.600	(2)
			2.400	2.400	(3)
				97.600	(1c)

IV. Prezentacja utworzenia i rozwiązania rezerwy na niewykorzystane urlopy w nocie podatkowej:

1. Fragment noty podatkowej sporządzonej na 31 grudnia 20XX r.:

Wyszczególnienie	Rok bieżący						
	Wartość			Podstawa prawna (obowiązkowa dla wartości większych bądź równych 20 000 zł)			
	łącznie	z zysków kapitałowych (opcjonalnie)	z innych źródeł przychodów (opcjonalnie)	art.	ust.	pkt	lit.
					(opcjonalnie)		
A. Zysk (strata) brutto za dany rok							
F. Koszty nieuznawane za koszty uzyskania przychodów w bieżącym roku, w tym:	100.000						
– bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów dotyczące niewykorzystanych urlopów będące rezerwami	100.000			16	1	27	

2. Fragment noty podatkowej sporządzonej na 31 grudnia 20XX+1 r.:

Wyszczególnienie	Rok bieżący						
	Wartość			Podstawa prawna (obowiązkowa dla wartości większych bądź równych 20 000 zł)			
	łącznie	z zysków kapitałowych (opcjonalnie)	z innych źródeł przychodów (opcjonalnie)	art.	ust.	pkt	lit.
(opcjonalnie)							
A. Zysk (strata) brutto za dany rok							
G. Koszty uznawane za koszty uzyskania przychodów w roku bieżącym ujęte w księgach lat ubiegłych, w tym:	97.600						
– wynagrodzenia z tytułu wykorzystanych zaległych urlopów objęte w 2022 r. biernym rozliczeniem międzyokresowym kosztów	97.600			15	4g		
I. Inne zmiany podstawy opodatkowania, w tym:	– 2.400						
Pozostałe*	– 2.400						

* w wierszu można wykazać łącznie różnice o wartościach niższych niż 20.000 zł.

5. Ujęcie rezerw na odprawy emerytalne, gdy jednostka nie stosuje konta 49

Nasza jednostka nie stosuje konta 49 „Rozliczenie kosztów”. W poprzednim roku utworzyliśmy rezerwę na odprawy emerytalne, którą ujęliśmy w księgach rachunkowych na koncie kosztowym 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”. W bieżącym roku wypłaciliśmy odprawę emerytalną, zatem rezerwa powinna zostać rozwiązana. W jaki sposób dokonać księgowania, biorąc pod uwagę, że nadal nie stosujemy konta 49?

Rozwiązanie rezerwy utworzonej z pominięciem konta 49 „Rozliczenie kosztów” może nastąpić zapisem odwrotnym do jej utworzenia, czyli po stronie Wn konta 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów” w korespondencji ze stroną Ma konta 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”.

Z treści pytania wynika, że jednostka prowadzi ewidencję kosztów wyłącznie na koncie 40 „Koszty według rodzajów”. W ramach ewidencji księgowej nie stosuje konta 49 „Rozliczenie kosztów”, co sprawia, że zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych nie wpływa na zmianę stanu produktów występującą w porównawczym wariantach rachunku zysków i strat. W sytuacji gdy jednostka nie używa w ewidencji księgowej konta 49 „Rozliczenie kosztów”, utworzenie rezerwy na odprawy emerytalne odbywa się zapisem po stronie Wn konta 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”, w korespondencji ze stroną Ma konta 64-1. Wykorzystanie rezerwy można księgować po stronie Wn konta 64-1, w korespondencji ze stroną Ma konta 23-0, natomiast rozwiązanie niewykorzystanej części rezerwy może nastąpić zapisem po stronie Wn konta 64-1, w korespondencji ze stroną Ma konta 40-5.

Zwracamy uwagę, że przy dokonywaniu zapisów po stronie Ma na kontach wynikowych wskazane jest zastosowanie zapisu technicznego dla zachowania czystości obrotów na tym koncie. W sytuacji przedstawionej w pytaniu dotyczy to konta 40-5. Zapisu technicznego dokonuje się po obu stronach tego samego konta (tutaj: 40-5) w tej samej kwocie z tym samym znakiem (tutaj: „-“).

Przykład

I. Założenia:

1. Zgodnie z polityką rachunkowości, jednostka tworzy rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na odprawy emerytalne. Ponadto prowadzi ewidencję kosztów wyłącznie na koncie 40 (z odpowiednią analityką) i nie stosuje konta 49 „Rozliczenie kosztów”. Utworzenie rezerwy na odprawy emerytalne ujmuje w księgach, zapisem po stronie Wn konta 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”, w korespondencji ze stroną Ma konta 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”.
2. W grudniu 20XX r. jednostka utworzyła rezerwę na odprawy emerytalne w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów w wysokości: 100.000 zł.
3. W styczniu 20XX+1 r. jednostka wypłaciła kilku pracownikom odprawy emerytalne w wysokości: 95.000 zł i rozwiązała utworzoną rezerwę.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
A. Zapisy w księgach 20XX r.			
1. PK – utworzenie rezerwy na odprawy emerytalne	100.000 zł	40-5	64-1
B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.			
2. LP – naliczona kwota odpraw emerytalnych zaksięgowana na zmniejszenie rezerwy (wykorzystanie rezerwy)	95.000 zł	64-1	23-0
3. PK – rozwiązanie niewykorzystanej rezerwy: 100.000 zł – 95.000 zł = zapis techniczny na koncie 40-5 dla zachowania czystości obrotów	5.000 zł	64-1	40-5
	- 5.000 zł	40-5	40-5

III. Księgowania:

A. Zapisy w księgach 20XX r.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left; padding: 5px;">Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”</th> </tr> <tr> <td style="width: 10%; border-right: 1px solid black; padding: 5px;">(1)</td> <td style="padding: 5px;">100.000</td> </tr> </table>	Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”		(1)	100.000	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left; padding: 5px;">Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”</th> </tr> <tr> <td style="width: 10%; border-right: 1px solid black; padding: 5px;"></td> <td style="padding: 5px;">100.000 (1)</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;"></td> <td style="padding: 5px;">100.000 (S.k.)</td> </tr> </table>	Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”			100.000 (1)		100.000 (S.k.)
Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”											
(1)	100.000										
Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”											
	100.000 (1)										
	100.000 (S.k.)										

B. Zapisy w księgach 20XX+1 r.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left; padding: 5px;">Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”</th> </tr> <tr> <td style="width: 10%; border-right: 1px solid black; padding: 5px;">(1)</td> <td style="padding: 5px;">95.000</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">(2)</td> <td style="padding: 5px;">5.000</td> </tr> </table>	Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”		(1)	95.000	(2)	5.000	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left; padding: 5px;">Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”</th> </tr> <tr> <td style="width: 10%; border-right: 1px solid black; padding: 5px;"></td> <td style="padding: 5px;">95.000 (1)</td> </tr> </table>	Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”			95.000 (1)	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: left; padding: 5px;">Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”</th> </tr> <tr> <td style="width: 10%; border-right: 1px solid black; padding: 5px;">(2)</td> <td style="padding: 5px;">- 5.000</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;"></td> <td style="padding: 5px;">5.000 (2)</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;"></td> <td style="padding: 5px;">- 5.000 (2)</td> </tr> </table>	Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”		(2)	- 5.000		5.000 (2)		- 5.000 (2)
Konto 64-1 „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów”																				
(1)	95.000																			
(2)	5.000																			
Konto 23-0 „Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń”																				
	95.000 (1)																			
Konto 40-5 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”																				
(2)	- 5.000																			
	5.000 (2)																			
	- 5.000 (2)																			

6. Rezerwy na świadczenia pracownicze, dotyczące osób zatrudnionych bezpośrednio przy świadczeniu usług

Nasza spółka prowadzi działalność usługową. W umowie o świadczenie usług, zawartej z kontrahentem, jest zapisane, że wynagrodzenie za usługę będzie liczone w oparciu o koszty poniesione w danym miesiącu plus marża. Czy zawiązane rezerwy na świadczenia pracownicze możemy doliczyć do kalkulacji wynagrodzenia za usługę i potraktować jako koszty poniesione?

Jeżeli utworzone rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów na świadczenia pracownicze dotyczą osób zatrudnionych bezpośrednio przy świadczeniu usług, to można je doliczyć do kalkulacji wynagrodzenia za usługę.

Jednostki dokonują biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy, wynikających m.in. z obowiązku wykonania, związanych z bieżącą działalnością, przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych (por. art. 39 ust. 2 ustawy o rachunkowości). Co do zasady, tworzenie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów jest konsekwencją stosowania zasady współmierności przychodów i kosztów, o której mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o rachunkowości. W myśl tej zasady, do aktywów lub pasywów danego okresu sprawozdawczego zalicza się koszty lub przychody dotyczące przyszłych okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione. Przy ujmowaniu, wycenie, prezentacji oraz ujawnianiu w sprawozdaniu finansowym rezerw w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń pracowniczych jednostki mogą – na mocy art. 10 ust. 3 ustawy o rachunkowości – skorzystać ze wskazówek zawartych w KSR nr 6. Stosownie do wskazówek zawartych w pkt 3.4 tego standardu, ujęcie rezerwy na świadczenia pracownicze w ewidencji księgowej polega na zwiększeniu kosztów działalności operacyjnej (odpowiednio kosztu wytworzenia produktów, kosztów sprzedaży, kosztów ogólnego zarządu) i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

Jak wynika z art. 28 ust. 3 ustawy o rachunkowości koszt wytworzenia produktu obejmuje koszty pozostające w bezpośrednim związku z danym produktem oraz uzasadnioną część kosztów pośrednio związanych z wytworzeniem tego produktu. Koszty bezpośrednie obejmują wartość zużytych materiałów bezpośrednich, koszty pozyskania i przetworzenia związane bezpośrednio z produkcją (w tym wynagrodzenia pracowników wraz ze świadczeniami obowiązkowo lub dobrowolnie ponoszonymi przez pracodawcę, których czas pracy lub wynagrodzenie może być w sposób bezpośredni powiązany z określonym produktem) i inne koszty poniesione w związku z doprowadzeniem produktu do postaci i miejsca, w jakich się znajduje w dniu wyceny. Z kolei do uzasadnionej, odpowiedniej do okresu wytwarzania produktu, części kosztów pośrednich zalicza się zmienne pośrednie koszty produkcji oraz tę część stałych, pośrednich kosztów produkcji, które odpowiadają poziomowi tych kosztów przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych. Za normalny poziom wykorzystania zdolności produkcyjnych uznaje się przeciętną, zgodną z oczekiwaniami w typowych warunkach, wielkość produkcji za daną liczbę okresów lub sezonów, przy uwzględnieniu planowych remontów. Do pośrednich kosztów produkcji zalicza się m.in. wynagrodzenia pracowników, którzy stale lub przejściowo nie pracują bezpośrednio przy wytwarzaniu produktu, ale uczestniczą w procesie produkcji. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie kosztu wytworzenia produktu, jego wyceny dokonuje się według ceny sprzedaży netto takiego samego lub podobnego produktu, pomniejszonej o przeciętnie osiąganą przy sprzedaży produktów zysk brutto ze sprzedaży, a w przypadku produktu w toku – także z uwzględnieniem stopnia jego przetworzenia. Do kosztów wytworzenia produktu nie zalicza się kosztów:

- 1) będących konsekwencją niewykorzystanych zdolności produkcyjnych i strat produkcyjnych;
- 2) ogólnego zarządu, które nie są związane z doprowadzaniem produktu do postaci i miejsca, w jakich się znajduje na dzień wyceny;
- 3) magazynowania wyrobów gotowych i półproduktów, chyba że poniesienie tych kosztów jest niezbędne w procesie produkcji;
- 4) kosztów sprzedaży produktów.

Koszty te wpływają na wynik finansowy okresu sprawozdawczego, w którym zostały poniesione.

ZESZYTY METODYCZNE RACHUNKOWOŚCI. DODATEK

Redakcja: Redaktor Naczelna: Wiesława Śliwińska-Sokół
Dodatek opracowała: Joanna Kacprzyk
adres: 66-400 Gorzów Wlkp., ul. Owocowa 8
e-mail: zeszyty@gofin.pl
<http://czasopismaksiegowych.pl/zmr>

Wydawca: Wydawnictwo Podatkowe GOFIN sp. z o.o.
adres: 66-400 Gorzów Wlkp., ul. Owocowa 8
tel.: 95 720 85 40, **e-mail:** sklep@gofin.pl

NAKLAD 10 250

PRENUMERATA 2024 szczegóły na sklep.gofin.pl

Numer kompletu	Komplety promocyjne z nagrodami na IV-XII 2024 r.	Cena promocyjna
KOMPLET nr 1	Komplet czasopism (tab. 2 poz. 6) + Gazeta Podatkowa	1986,00 zł
KOMPLET nr 2	Komplet czasopism (tab. 2 poz. 6)	1528,00 zł
KOMPLET nr 3	Biuletyn Informacyjny (tab. 2 poz. 1) + Gazeta Podatkowa	876,00 zł

Lp.	Tytuł czasopisma	Cykl wydawniczy	PRENUMERATA 2024		
			IV-XII	I półrocze	II kwartał
1.	Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno-Finansowych z comiesięcznym dodatkiem Serwis Podatkowy + on-line	co 10 dni	448,50 zł	299,00 zł	149,50 zł
2.	Ubezpieczenia i Prawo Pracy + on-line	dwutygodnik	306,00 zł	204,00 zł	102,00 zł
3.	Poradnik VAT + on-line	dwutygodnik	298,50 zł	199,00 zł	99,50 zł
4.	Zeszyty Metodyczne Rachunkowości + on-line	dwutygodnik	297,00 zł	198,00 zł	99,00 zł
5.	Przegląd Podatku Dochodowego + on-line	dwutygodnik	295,50 zł	197,00 zł	98,50 zł
6.	KOMPLET CZASOPISM (poz. 1-5) + Serwis Głównego Księgowego	patrz poz. 1-5	1528,00 zł	1097,00 zł	548,50 zł
7.	Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno-Finansowych bez dodatku Serwis Podatkowy + on-line	co 10 dni	403,50 zł	269,00 zł	134,50 zł

Warunkiem prenumeraty jest złożenie zamówienia (np. na sklep.gofin.pl) **oraz jednoczesne dokonanie wpłaty** na konto: Wydawnictwo Podatkowe GOFIN, BH w Warszawie S.A. nr: 14 1030 1133 0000 0000 3533 0000. Po otrzymaniu wpłaty wystawiamy fakturę.

Informacje o innych produktach: Internetowy Serwis Głównego Księgowego, Czasopisma Księgowych on-line, Gazeta Podatkowa, Program DRUKI Gofin, Serwis Budżetowy, segregatory i boksy, dostępne są na stronie internetowej:

sklep.gofin.pl

Informacji udziela także **Biuro Obsługi Klienta** – tel. **95 720 85 40**, infolinia **800 162 732**

Publikacje zamieszczone w czasopismach nie stanowią opinii prawnych, urzędowej interpretacji przepisów ani innego oficjalnego stanowiska organów państwowych.

Wszelkie prawa zastrzeżone: kopiowanie, przedruk i rozpowszechnianie zabronione.